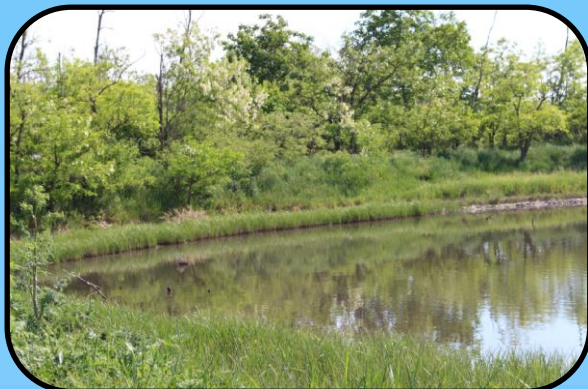

V pozadí jazera veža pitvaroškého kostola

Pohľad na Ransányich jamu

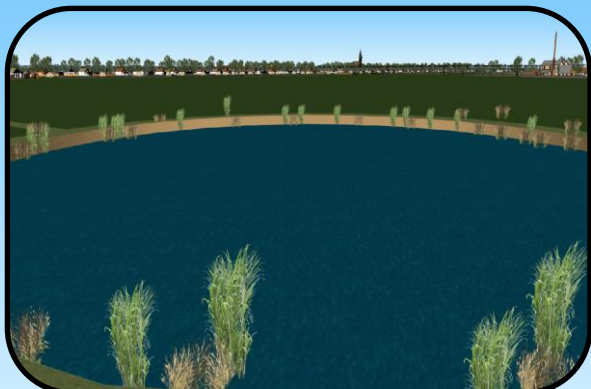
Breh Ransányich jamy

Pohľad na Ransányich jamu

Satelitný záber na Ransányich jamu v súčasnosti

Ransányich jama v minulosti, počítačový model

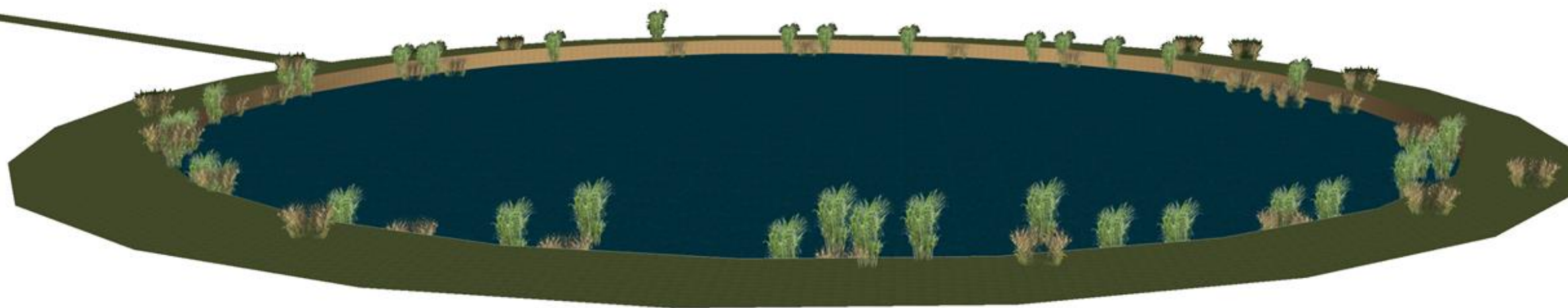
Ransányich jama v minulosti, počítačový model

Pohľad na Ransányich jamu

Ransányich jama v minulosti, počítačový model

RAKŠÁNYICH JAMA

V MINULOSTI A DNES

Michal Kožuch, 2017

V severovýchodnej časti pitvaroškého katastra, severne od mlyna, sa nachádza malá vodná plocha - *Rakšányich jama*. Jej vznik je spájaný s ťažbou hliny na dom prvého pitvaroškého učiteľa z Nadlaku, levitu a notára Imricha Rakšányiho. Kto bol Imrich Rakšányi? Za prvý opis histórie a zvykov na starom Pitvaroši môžeme pokladať rukopis Jána Hronca (1873-1965) z roku 1956. V rukopise čerpal zo starých spisov a od starších Pitvarošanov, ktorí si ešte dobre pamätali ako sa zakladal Pitvaroš v roku 1816 a z jeho spomienok od roku 1880. V rukopise o zakladaní Pitvaroša, o Imrichovi Rakšányim i o jame píše takto: „*Druhý Pitvaroš sa zakladal, ako spisy dosvedčujú, v roku 1814-15. Zakladali ho Slováci, keď Jozef II. cisár bol na Mezőhegyesi, starý Gemerí rodený Nemec z Dobšinej, tak išiel na Mezőhegyes pred Jozefa II. cisára, v nemeckej reči ho prosil pokľachi, aby dostali zem na obrábanie to jest pitvarošskú pustatinu, ale cisár tejto Gemerího žiadosti nevyhovel a miesto pitvarošskej dával voľáku basaršskú pustatinu. Táto, od cisára ponúkaná pustatina nebola k vôli ľudu a starý Gemerí znovu išiel cisárovi kľachiaci prosiť aby vyhovel ľudu, Slovákom, aby dal tú zem o kerú oni prosia. Takže cisár aj vyhovel žiadosti. Aj to dal na papieri. Gemerí toto rozprával medzi ľuďom, čo je vo veci a dal na základe tomto Imrich Rakšányi nadlacksý učiteľ a Martin Stratinský tiež obyvateľ nadlacksý, ale aj Gemerí musel byť Nadlacsan v ten čas, tak pekne sa vystrojili k cisárovi prosiť o pitvarošskú pustatinu, ale Gemerimu ani chýrom nedali. Čo títo dvaja chceli získať? Po Rakšányim jesto stopa, že jedna jesto od dediny na západ asi pol kilometra na severnej častky dediny. Tá sa aj dnes menuje Rakšányich jama. To je jama okrúhla, priemer môže mať okolo 50 metrov, hlboká je jeden meter a pol. Inšie po Rakšányimu ninto nič a po Stratinskom, že bol prvý richtár pitvarošský. A Gemerimu ani portu riadne do ulici nedali, to už bola Stratinského robota, účinkoval ako richtár.*“ Imrich Rakšányi bol následne druhým richtárom na Pitvaroši. Rakšányich jamu po vyhlbení zaliala spodná voda. Michal Hronec (1924-2012) spomínal, ako si v prvej polovici 20.storočia, vtedy starší *báťa* Pavel Čilek, pracujúci v cukrovare na Medzove, chcel umyť v jame nohy a utopil sa. Voda nebola hlboká, utopenie bolo pravdepodobne spôsobené chorobou alebo nevoľnosťou. Zaujímavosťou je, že pomerne veľká vodná plocha nie je zobrazená v mape z druhého vojenského mapovania Uhorska v období 1806 až 1869. Na Pitvaroši sa rozprávala o Rakšányich jame aj povesť: „*Kto sedem ráz obehne Rakšányich jamu dookola a položí si ucho k zemi bude počuť zvony zvonit.*“ K povesti možno len dodať, že s počtom obbehov okolo jazera sa zvyšovala i frekvencia úderov srdca a pri priložení si ucha na zem, každý počul silný tlkot svojho srdca. I dnes môžeme nájsť Rakšányich jamu v pitvarošskom chotári. Prístup k nej vedie po poľnej ceste z cesty na Albert, pričom odbočíte doprava hneď za mlynom. Prístupná je aj keď pokračujete rovno po ulici od Ambrovce smerom na Albert (dnes Deák Ferenc utca). V okolí jamy sa v súčasnosti nachádzajú pasienky a jazero je po celom obvode oplotené. Dnes už nikto nebehá okolo jazera a nepočúva hlas pitvarošských zvonov. (Zdroj: Pitvaroš a Pitvarošania (2007), Hronec, J. (1956): O Pitvaroši, rukopis. Fotografie: Michal Kožuch. Satelitný záber: maps.google.com. Autor počítačového modelu: Michal Kožuch)